

B.K. BIRLA CENTRE FOR EDUCATION

SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
A CBSE DAY-CUM-BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL

PERIODIC TEST-1 (2026-27)

SANSKRIT (119) (SET-B)

Class : X

Date : 11.06.2026

Admission No.:

Duration : 1 Hrs

Max. Marks : 25

Roll No.:

सामान्यनिर्देशाः

1. उत्तरलेखनात् पूर्व प्रश्नस्य क्रमाङ्कः अवश्यं लेखनीयः ।
2. प्रश्नस्य क्रमाङ्कः प्रश्नपत्रानुसारम् एव लेखनीयः ।
3. सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लेखनीयानि ।
4. प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन अवश्यं पठनीयाः ।

'क' खण्डः

अनुप्रयुक्तव्याकरणम् (18 अङ्काः)

प्रश्न 1. अधोलिखितवाक्येषु रेखांकितपदानां संधिं विच्छेदं वा कृत्वा लिखत - (4×1=4)

- (i) यदि + अपि कुम्भकरणः रावणस्य अनुजः आसीत् तथापि सः तावत् क्रूरः न आसीत् ।
- (ii) तच्छ्रुत्वा सः बालकः उच्चैः अहसत् ।
- (iii) छात्रः प्रथमः + अध्यायः अपठत्
- (iv) हे गुरो ! मम शम् + काम् निवारयतु ।

अथवा

- (i) कोशोऽयं अनेके कृषकाः अवसन् ।
- (ii) शीतलजले शिशुस्नाति ।
- (iii) संस्कृत वाक् + मयं पठितव्यम् ।
- (iv) षड् + एते बालकाः पठन्तु ।

प्रश्न 2. अधोलिखितवाक्येषु रेखांकितपदानां समासं विग्रहं वा कृत्वा लिखत - (5×1=5)

- (i) सा शुभानना मम माता अस्ति।
(क) शुभानना यस्मात् मा (ख) शुभम् आनयः सः
(ग) मुभा आला कस्मै सा (घ) शुभम् आननं यस्याः सा
- (ii) बालकः सर्वदा साधुवृत्तिम् एव समारेत् ।
(क) साधुं वृत्तिम् (ख) साधूनां वृत्तिम्
(ग) साधवे वृत्तिम् (घ) साधवः वृत्तिम्
- (iii) राजा नीलम् उत्पलम् इव एकं चक्षुः समर्पितवान्।
(क) नीलोत्पलम् (ख) नीलमोत्पलम्
(ग) नीलमउत्पलम् (घ) नीलिमानिऽउत्पलानि
- (iv) रामः च बलरामः च भ्रातरौ आस्ताम्।
(क) रामबलरामाः (ख) रामबलरामः
(ग) रामबलरामौ (घ) रामबलरामाश्च
- (v) शिष्येण पाठकगुणाः ध्यातव्याः ।
(क) पाठके गुणाः (ख) पाठकेन गुणाः
(ग) पाठकेभ्यः गुणाः (घ) पाठकस्य गुणाः

प्रश्न 3. रेखाङ्कितपदेषु प्रकृति-प्रत्ययोः संयोजनं विभाजनं वा कृत्वा पुनः लिखत - (4×1=4)

- (1) माया गीता पठ् + तव्यत् ।
(क) पठितव्या (ख) पठितव्याः
(ग) पठितव्यानि (घ) पठितव्यः

(ii) अस्माभिः सत्ये एव चलनीयम् ।

(क) चल् + नीयम्

(ख) चल् + अनीयर्

(ग) चल् + अनीयम्

(घ) चलनी + यम्

(iii) खाद् + शतृ बालकः शयति ।

(क) खादन्ती

(ख) खादत्

(ग) खादन्

(घ) खाद्यमानः

(iv) क्रीड् + शानच् युवकः पतति ।

(क) क्रीडन्

(ख) क्रीड्यमानः

(ग) क्रीड्यमाना

(घ) क्रीडन्तः

प्रश्न 4. इमं संवादम् उचितैः अव्ययपदैः पूरयत -

(5×1=5)

मञ्जूषा – तर्हि, च, यथा, अपि, एव,

(1) शिष्यः चतुर्थांशम् ज्ञानम् ----- गृह्णाति ।

(ii) सुस्वरः धैर्यं लयसमर्थं ----- पाठकस्य गुणाः सन्ति ।

(iii) भारत्याः कोशः कः ----- अपूर्वः कोशः अस्ति ।

(iv) ----- मधुरभाषिणी वाणी पुरुषम् आह्लादयति तथा अन्यः न आह्लादयति ।

(v) यदि छात्रः पठति ----- सफलः भवति ।

'ख' खण्डः

पठितावबोधनम् (07 अङ्काः)

प्रश्न 5. अधोलिखितान् पद्यांशान् पठित्वा तदाधारितानां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत-

न तथा शीतलसलिलं न चन्दनरसो न शीतला छाया ।

प्रह्लादयति च पुरुषं, यथा मधुरभाषिणी वाणी ॥

I. एकपदेन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(2×½=1)

(i) छाया कीदृशी भवति ?

(ii) मधुरभाषिणी वाणी कम् आह्लादयति ?

(iii) का शीतला भवति ?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(2×1=2)

(i) कीदृशी वाणी पुरुषं प्रह्लादयति ?

(ii) कीदृशं जलं पुरुषं प्रसन्नं न करोति ?

(iii) मधुरभाषिणी वाणी किम् करोति ?

III. निर्देशानुसारम् उत्तरत-

(2×1=2)

(i) 'जलम्' इत्यर्थे अस्मिन् श्लोके किं पदं प्रयुक्तम् ?

(ii) 'शीतला' इति विशेषणपदस्य विशेष्यपदं किम् ?

अथवा

(i) 'उष्णा' इत्यस्य पदस्य कः विपर्ययः श्लोके आगतः

(ii) 'मधुरभाषिणी वाणी' इति कर्तृपदाय किं क्रियापदं प्रयुक्तम् ?

प्रश्न 6. अधोलिखितश्लोकस्य अन्वयं समुचितपदैः पूरयत -

(4×½=2)

शारदा शारदाम्भोजवदना वदनाम्बुजे ।

सर्वदा सर्वदाऽस्माकं सन्निधिं सन्निधिं क्रियात् ॥

अन्वयः - शारद (1) ----- वदना (2) ----- शारदा अस्माकं (3) -----

सन्निधिं (4) ----- क्रियात् ।

मञ्जूषा

(सर्वदा, सन्निधिम्, अम्भोज, वदनाम्बुजे)

===== समाप्तम् =====